

PREMIÀ DE MAR
DESAPAREGUT

AUTORIA DESCONEGUDA / Fons RAMON FELIP FA

Marta Cava Ruiz

PREMIÀ DE MAR DESAPAREGUT

PREMIÀ DE MAR DESAPAREGUT

Col·lecció Catalunya Desapareguda

Primera edició: febrer del 2022

© dels textos: Marta Cava Ruiz

© del pròleg: Mariona, Anna i David Gómez Fontanills

© de les fotografies: diversos autors

© de l'edició: Editorial Efadós

© de la col·lecció Catalunya Desapareguda: Editorial Efadós

EDITORIAL EFADÓS

Carrer d'Edison, 3 - Nau A
Polígon industrial les Torrenteres
08754 El Papiol (Baix Llobregat)
Telèfon 93 673 12 12
efados@efados.cat
www.efados.cat

Idea original, disseny i fotocomposició:

Editorial Efadós

Col·laboració:

Ajuntament de Premià de Mar
Associació d'Estudis Científics i Culturals
Sediments Arxiu Gómez-Fontanills

Amb el suport de:

Generalitat de Catalunya
**Departament
de Cultura**

Assessorament lingüístic:

M. Neus Doncel Saumell

Fotografia de la portada:

L. Roisin (Ed.) / Arxiu Fotogràfic IEFC

Acrònims:

AFCEC (Arxiu Fotogràfic del Centre Excursionista
de Catalunya)

ANC (Arxiu Nacional de Catalunya)

ICGC (Institut Cartogràfic i Geològic de Catalunya)

IEFC (Arxiu Històric Fotogràfic de l'Institut
d'Estudis Fotogràfics de Catalunya)

ISBN 978-84-19239-17-4

DL B-4360-2022

Imprès a Catalunya

Tota forma de reproducció, distribució, comunicació pública
o transformació d'aquesta obra només pot ser realitzada amb
l'autorització dels seus titulars, salvant l'excepció prevista per
la llei. Si necessiteu fotocopiar o escanejar algun fragment
d'aquesta obra, dirigiu-vos a CEDRO (Centre Espanyol de
Drets Reprogràfics) - www.cedro.org

Índex

Pàg. 6

PRÒLEG

Fem memòria

Pàg. 8

INTRODUCCIÓ

Premià de Mar, poble de costa
i d'indústria tèxtil

Pàg. 12

EL CAMÍ RAL

La vorera de les vies
del ferrocarril

Pàg. 62

LA PESCA

L'esforç i la tenacitat dels pescadors

Pàg. 80

EL NUCLI ANTIC

Punt neuràlgic del poble

Pàg. 154

EL CREIXEMENT DEL POBLE

El perímetre amb els pobles veïns

Pàg. 184

ÍNDEX ALFABÈTIC

Pròleg

FEM MEMÒRIA

Mariona, Anna i David Gómez Fontanills

Acompanya aquest pròleg una fotografia del desaparegut Pi de la Cisa. Desaparegut el pi i desaparegut el paisatge a causa de la urbanització que va escalar aquests turons, la Cisa continua essent un bon lloc des d'on mirar la plana que hi ha entre el mar i la falda de Sant Mateu. Un bon mirador per observar el que ha canviat. Aquest llibre doblega el temps i ens mostra imatges del Premià de Mar desaparegut, coses que van passar, maneres de viure que han canviat, carrers que s'han transformat, edificis o elements que van ser anecdòtics o emblemàtics del paisatge urbà i que avui ja no hi són.

És un llibre que abasta un temps, des de finals del segle XIX fins més enllà de la primera meitat del segle XX, en què Premià de Mar ja funcionava a toc de sirena de fàbrica, on la pesca i la pagesia encara tenien un paper rellevant, on el tren ja havia substituït les diligències com a mitjà de transport, on el cotxe anava guanyant espai als carrers i els banyadors a les platges. La gent s'organitzava entorn de l'església, les cooperatives, el centre obrer o l'ateneu; anava a processó o a mercat, cantava al cor, ballava sardanes, jugava a futbol, treballava i també feia vagues. Aquesta època de la fotografia ens fa recórrer un període en què el poble es transforma urbanísticament i socialment, en què viu conflictes importants, i també el dia a dia d'una gent que veiem captada per la càmera,

aturada en el gest que avui mirem intentant comprendre el seu món desaparegut que també forma part del nostre present.

Això és possible perquè algú va fer fotografies, perquè després algú va pensar que tenia valor preservar-les i perquè algú s'ha preocupat de recopilar-les, documentar-les i publicar-les. És aquesta cadena de decisions afortunades de moltes persones diferents la que ens permet avui fer memòria, fins i tot més enrere de l'any en què vam néixer. En aquest sentit, aquest llibre és una obra col·lectiva de tothom que ha fet possible que avui aquestes imatges es publiquin. Aquesta tasca col·lectiva es concreta en la feina meticulosa que ha fet Marta Cava i en l'acurada edició de l'editorial Efadós per fer del llibre una realitat.

CUYAS / ICGC - Fons FAMILIA CUYAS (RF.1.1251)

Introducció

PREMIÀ DE MAR, POBLE DE COSTA I D'INDÚSTRIA TÈXTIL

Marta Cava Ruiz, diplomada en Biblioteconomia i Documentació

Tot i que Premià de Mar neix oficialment el 1836, la seva activitat es remunta a molt abans, quan només era el barri marítim del que avui és Premià de Dalt. Han passat molts segles i moltes coses han desaparegut, algunes s'han preservat més o menys com eren i d'altres –molt poques– s'han transformat per tal de conservar espais emblemàtics de la ciutat amb un nou ús.

Premià va ser un poble viu: va tenir pesca, indústria i agricultura, es podia anar a la mar a gaudir-ne, a restaurants i a locals d'oci del Camí Ral, però també va tenir una vida cultural i associativa activa. Una bona part

d'aquesta riquesa la va aportar un element que la va convertir en una vila molt interessant: va ser una de les parades de la primera línia de ferrocarril construïda al país, cosa que, juntament amb les millors aigües marítimes de la zona, va ajudar a impulsar la seva vida i activitat.

Si bé aquí no trobareu tot allò que va tenir Premià i hi va passar, hem volgut fer una petita selecció del més rellevant de la vida de la vila: els carrers, els punts neuràlgics, els dos teatres, els centres culturals, la mar i les principals fàbriques.

L'estructura del llibre està plantejada perquè a cada capítol pugueu fer una passejada: començarem pel Camí Ral, més concretament per l'estació, i finalitzarem aquest tomb, un cop hàgim passejat per les platges i la vida de la

AUTORIA DESCONEGUDA / Fons FRANCESC BOSCH MARISTANY

JOAN GÓMEZ VINARDELL

A la pàgina anterior, Joan Gómez Vinardell (1942-2020) –a la dreta– als divuit anys d'excursió amb un amic. Joan Gómez va ser el cronista de Premià de Mar, el fundador del Museu de l'Estampació de Premià, ubicat a l'antiga Fàbrica del Gas, i impulsor de l'Associació d'Estudis Científics i Culturals (AECC) i de la Fundació CRIT.

BARQUES A LA PLATJA

Les barques de pesca a la sorra formaven part de l'imaginari col·lectiu de Premià abans de la construcció del port marítim. Les barques amarrades a la platja estaven exposades als freqüents temporals de mar i calia una gran força física dels pescadors per treure-les i avarar-les a la mar per anar a pescar.

AUTORIA DESCONEGUDA / Fons RAMON FELIP FA

mar, al nucli antic i als barris que van rodejar-lo un cop va començar a créixer la ciutat. L'últim lloc que visitarem serà la darrera fàbrica dins del nucli urbà que va estar en funcionament: la de can Galindo, tot i que en els seus darrers anys passà a ser Transformaciones Metalúrgicas (Transmesa), que va marcar el final de la tradició fabril de la ciutat.

Les fotografies que trobareu en aquest llibre les van realitzar diferents famílies de Premià, però cal destacar que moltes d'aquestes tenen un nom que no pot passar desapercebut: el de Joan Gómez Vinardell. Durant molts anys va anar recopilant d'una manera particular tota mena de material gràfic que va acabar esdevenint un arxiu històric de Premià. Si teniu aquest llibre a les mans, és gràcies a la tasca que durant anys va practicar en Joan preservant tot aquell material que ha permès conservar

ben viva la memòria de la vila. També cal destacar l'activitat que es va realitzar a inicis del 2000, quan es va enregistrar el documental *La mirada dels premianencs*, que va recollir els testimonis orals, com també totes les publicacions que s'han fet sobre la història de la vila i la web de Patrimoni de l'Ajuntament.

Cada imatge d'aquest llibre està acompanyada d'un peu en què es parla del que surt a la imatge o es recupera alguna petita anècdota que forma part de la història de la ciutat i mereix no ser oblidada.

Així, doncs, esperem que aquesta obra contribueixi d'alguna manera a recordar el patrimoni amb vista al futur i ajudi a recordar als més grans racons on van viure, i a les noves generacions, a descobrir un Premià del qual ja queda poca cosa.

L. ROISIN (ED.) / ARXIU HISTORIC FOTOGRAFICIEFC

EL CAMÍ RAL

La vorera de les vies del ferrocarril

Quan Premià de Mar va esdevenir independent, la població es va començar a establir prop de la mar i el Camí Ral es va acabar convertint en el carrer principal de la vila: allà es trobaven els locals de restauració i d'oci de l'època, com el Cinema Jovellanos, el Bar Fa Fort, l'Ateneu Premianenc, la Fonda del Comerç o el Bar Baldomero. Així, era el lloc preferit de la població local per anar a fer una passejada els diumenges. Va ser també, però, la causa principal que Premià –per més poble marítim que fos– comencés a separar el poble de la mar. Amb l'augment de la circulació de cotxes, la carretera va anar necessitant més espai per acollir tots els vehicles que transitaven per aquesta via que unia Madrid amb França passant pels pobles de la costa del Maresme. La passejada dels diumenges ja no era tan agradable ni es tenia tant d'espai per poder caminar amb tranquil·litat, i l'eix comercial i cultural va traslladar-se a altres zones. L'altre gran separador de la mar, però que a la vegada va ser un gran avenç, tant per al poble com per a la comarca, va ser l'arribada del tren que unia Mataró amb Barcelona.

AUTORIA DESCONEGUDA / SEDIMENTS ARXIU GÓMEZ-FONTANILLS

ESTACIÓ DE TREN

El 28 d'octubre del 1848 s'inaugurà la circulació del tren de la primera línia de ferrocarril que arribà a Catalunya. Això suposà una gran revolució per al país en general, però especialment per a aquells pobles per on passava el tren: el transport de mercaderies i les notícies que venien de la capital arribaven amb més agilitat. En aquesta pàgina i en les anteriors, la primera estació que tingué Premià a principis del segle xx. A la dreta, l'estació posterior en una imatge dels anys cinquanta. Cap de les dues s'ha conservat, tot i que tenien un cert valor patrimonial.

AUTORIA DESCONEGUDA / SEDIMENTS ARXIU GÓMEZ-FONTANILLS

